

Promovarea resurselor soft power în relația dintre Statele Unite ale Americii și Republica Moldova

Rodica RUSU,
doctor în politologie, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică

Elena JOSAN,
master în științe politice,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

The content of this article focuses primarily on the role of soft power of the United States by reflecting the concept of soft power which includes highlighting and defining the aspects of soft power, exposing the instruments and soft power resources of the United States and in presenting some aspects of the bilateral relations of the United States and Moldova. The concept of soft power is a new concept in the study of the international relations and is more and more used, which explains the scientific actuality and the necessity of the research.

Keywords: power, soft power, hard power, diplomacy, USA, Moldova, bilateral relations, influence, attractiveness.

REZUMAT

Articolul se axează, în mod primordial, pe reflectarea rolului puterii soft în diplomația Statelor Unite ale Americii prin evidențierea aspectelor definitorii ale puterii soft, analiza dimensiunilor și resurselor puterii soft și a relațiilor bilaterale dintre Statele Unite ale Americii și Republica Moldova. Conceptul de soft power este un concept relativ nou în literatura de specialitate și tot mai des utilizat atât sub aspect teoretic cât și practic, în relațiile internaționale, ceea ce explică actualitatea și necesitatea cercetării acestuia.

Cuvinte-cheie: putere, soft power, hard power, diplomație, Statele Unite ale Americii, Republica Moldova, relații bilaterale, influență, atractivitate.

În teoria relațiilor internaționale, noțiunea de putere era tratată până nu demult doar prin abordarea realistă. Conform acesteia, numai resursele tangibile, precum cele militare, numărul populației, teritoriul, indicele PIB și altele pot fi încadrate în noțiunea de putere. Relațiile internaționale între state, potrivit teoriei realiste, reprezintă o luptă permanentă pentru putere și pace. Hans Morgenthau, reprezentantul și susținătorul acestei teorii, echivalează puterea cu controlul, interesele naționale și afirmă că statele nu fac decât să-și apere sau să promoveze permanent aceste interese prin

diverse mijloace [5, p. 47]. Jonathan McCloery, expert la Institute for Government din Marea Britanie, menționează că cercetările și schimbările care au intervenit la nivel mondial, au evidențiat faptul că mai există și alte forme ale puterii, cum ar fi cea care exclude orice fel de intervenții militare sau economice, dar care se concentrează pe modelarea atitudinii celorlalți, abordare susținută și de cercetători precum J. Nye și J. Wilson [2, p. 5]. J. McCloery remarcă, referindu-se la definiția formulată inițial de Wilson, că puterea este influența exercitată prin constrângere, plăți sau alte strategii precum intervențiile milita-

re, diplomația de constrângere și sancțiunile economice [3; 11, p.114].

Cercetările legate de puterea soft, distincția dintre puterea soft și hard sunt recente și datează de la începutul secolului al XXI-lea. Noțiunea de soft power este atribuită lui Joseph S. Nye care a lansat și a cercetat acest concept în ultimele decenii. Nye descrie soft power ca fiind abilitatea de a obține ceva prin atractivitate mai degrabă decât prin constrângere. În acest context, Nye subliniază importanța pe care o au relațiile puterice cu aliații, programele de asistență economică și schimburi culturale vitale ca exemple de soft power. În mod evident, soft power este opusă puterii hard care include elementele cele mai vizibile ale puterii, cum ar fi forța militară, constrângerea și intimidarea [10].

În opinia lui Joseph Nye, puterea hard se bazează pe utilizarea capacităților militare și economice pe care un stat le posedă, iar puterea soft - pe alte dimensiuni mai puțin tangibile ale puterii. Nye definește puterea soft ca fiind „abilitatea de a modela preferințele altora” [6, p. 5]. Nye consideră că un stat poate obține rezultatele scontate în politica internațională datorită faptului că alte state doresc să-i urmeze exemplul, îi admiră valorile, aspiră la același nivel de prosperitate și deschidere [7, p. 8-9]. Prin urmare, statele ar trebui să-și stabilească agenda în politica internațională pentru a atrage alte state de partea lor, abordare care, conform opiniei lui Nye, este mai apropiată decât folosirea amenințărilor, a forței militare sau a mijloacelor economice în acest sens. Chiar dacă cercetările legate de acest tip de putere au generat anumite controverse, este important de menționat că sunt mulți cercetători și factori de decizie care au acceptat conceptul de putere soft.

Joseph Nye a lansat termenul soft power pentru a descrie abilitatea de a modela preferințele altora și antrenarea acestora în vederea obținerii anumitor scopuri propuse. Această abilitate se conturează prin instru-

mente netradiționale de politică externă, de apărare și diplomație, și vine să completeze eforturile de dezvoltare în vederea asigurării stabilității la nivel național și internațional. Furnizarea de produse alimentare, apă potabilă, condiții salubre de trai, accesul la servicii medicale și ajutor în caz de dezastru pentru oamenii din întreaga lume sunt elemente care au devenit un imperativ moral, tangențial securității naționale ale unui stat [8]. La etapa actuală, aceste instrumente, precum și imaginea politică pozitivă sau reputația sunt considerate drept componente esențiale ale unei strategii credibile de securitate națională.

Cercetătorul american consideră că Statele Unite dispun de multe resurse de soft power, totuși este cert faptul că prosperitatea economică este, în mare parte, o sursă de atractivitate și reputație. Companiile renumite în întreaga lume și instituțiile de învățământ de top reprezintă, de asemenea, resurse care atrag oamenii din întreaga lume. Pentru a argumenta această teză, Nye subliniază că Statele Unite atrag anual un număr impunător de imigranți, filmele și show-urile de televiziune americane sunt solicitate la nivel mondial, iar numărul studenților și profesorilor străini din universitățile americane este, de asemenea, în ascensiune. În opinia lui Joseph Nye, cultura - de elită și cea populară - este o resursă de putere soft a Statelor Unite. Nye susține că schimburile academice și științifice au avut și continuă să aibă un rol important în dezvoltarea puterii soft a Statelor Unite. Chiar și în perioada Uniunii Sovietice, academicienii și profesorii, jurnaliștii, scriitorii, sportivii, muzicienii și dansatorii care au vizitat Statele Unite au fost marcați de ceea ce au văzut și au continuat să răspândească experiența acumulată, ceea ce a contribuit la sporirea atractivității Statelor Unite [6, p. 44]. Nye subliniază că cultura populară, pe lângă critica legată de comercializare și programele de divertisment, are rolul său în promovarea valorilor culturale și atragerea opiniei publice la nivel mondial.

Sporturile populare, de asemenea, sunt folosite la scară largă în promovarea valorilor culturale. Conform opiniei lui Nye, linia de partajare dintre răspândirea informației și cultura de divertisment este una destul de subtilă.

Joseph Nye remarcă faptul că valorile politice promovate și susținute în interiorul țării, precum democrația și drepturile omului, constituie o altă resursă a puterii soft. Pe lângă faptul că aceste valori trebuie promovate în politica externă, acestea trebuie mai întâi instituite pe plan intern. Politicile interne și încrederea propriului popor față de guvern reprezintă cu siguranță o sursă de atractivitate pe plan extern [6, p. 55]. Cu toate că Statele Unite sunt una dintre țările cele mai dezvoltate ale lumii, politicile promovate de această țară nu sunt totdeauna atractive. Pedepsa cu moartea, absența controlului asupra posedării de arme, terorismul, procedura de obținere a unei vize de student, toleranța față de religie și alte politici pot diminua atractivitatea Statelor Unite în lume.

Politica externă și valorile promovate în afara țării reprezintă o altă resursă a puterii soft. Joseph Nye subliniază că politica externă este mereu în corelație cu interesele naționale ale statului. Totuși, felul în care sunt exprimate și promovate aceste interese naționale este unul decisiv. Politica externă implică cooperarea între state, iar în acest context maniera în care sunt setate obiectivele. Nye menționează, prin urmare, că obiectivele care cuprind un aspect mai larg și general sunt mult mai atractive decât cele opuse lor. De asemenea, atractivitatea politicilor promovate pe plan extern poate rezulta din împărtășirea de către mai multe state a unor valori comune. Obiectivul de a menține ordinea la nivel mondial este, bunăoară, unul dintre obiectivele care au contribuit la crearea anumitor organizații, instituții, la mobilizarea guvernelor mai multor state în vederea acționării de comun acord [6, p. 55]. Promovarea valorilor comu-

ne, precum drepturile omului și democrația, sunt politici externe care produc putere soft. Valorile comune contribuie, de asemenea, la participarea statelor în organizații multilaterale și în semnarea tratatelor, acordurilor, pacturilor și altor documente de drept internațional.

Joseph Nye susține că atractivitatea și imaginea Statelor Unite pot rezulta din mai multe resurse. Aceste resurse sunt în mare parte cultura, valorile și politicile promovate, politica externă și felul în care aceasta este exercitată. Nye subliniază, de asemenea, că puterea soft nu este statică, resursele acesteia pot varia la fel cum și contextul în care acestea pot fi aplicate.

Referindu-ne la resursele implementate de Guvernul Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova, putem remarca asistența necesară oferită - prin intermediul Ambasadei Statelor Unite la Chișinău sau prin alte instituții guvernamentale sau nonguvernamentale - pentru consolidarea instituțiilor democratice și promovarea unui mediu politic descentralizat prin implicarea cetățenilor în procesul politic, îmbunătățirea mediului de afaceri, sporirea competitivității sectorului privat. Toate programele Statelor Unite încorporează elemente puternice anticorupție și au drept scop sporirea transparenței la nivel național. Activitățile de asistență promovate prin intermediul obiectivelor politicii externe ale Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova se axează pe trei piloni esențiali: asigurarea păcii și securității, consolidarea statului de drept și creșterea economică.

Guvernul Statelor Unite ale Americii sponsorizează o serie de programe academice, profesionale și de schimb cultural în Republica Moldova. Scopul acestor programe este de a promova înțelegerea reciprocă între Statele Unite și Republica Moldova prin intermediul programelor de schimb și de formare, precum și de a continua reformele democratice și economice prin participanții care implementează ulterior în Republica

Moldova experiența și cunoștințele acumulate în Statele Unite. Biroul pentru afaceri în educație și cultură din cadrul Departamentului de Stat gestionează programele la nivel mondial, în timp ce Ambasada Statelor Unite ale Americii la Chișinău este responsabilă de programele din Republica Moldova. Ambasada Statelor Unite administrează în mod direct mai multe programe de schimb, în timp ce altele sunt administrate de către organizațiile partenere autorizate. Cerințele de participare în cadrul acestor programe pentru cetățenii moldoveni variază în funcție de specificul programului, totuși există anumite cerințe care sunt obligatorii, indiferent de programul pentru care se aplică, cum ar fi, bunăoară, cetățenia Republicii Moldova și reședința permanentă în țară, eligibilitatea pentru viza J-1 care specifică faptul că participanții la program trebuie să se întoarcă în Republica Moldova după finalizarea programului și timp de doi ani acesta nu este eligibil pentru o viză de imigrare, sau altă cerință care se referă la posedarea limbii engleze. De asemenea, este important de menționat că participarea în cadrul programelor de schimb propuse de Guvernul Statelor Unite ale Americii se face pe bază de merit, iar fiecare program are propriile criterii de selecție. Solicitanții sunt evaluați în baza mai multor factori, cum ar fi excelența academică, potențialul de lider, cunoștințe de limba engleză, domeniile de studiu sau de cercetare, precum și pregătirea pentru a vizita sau locui în Statele Unite ale Americii. Programele oferă oportunități egale tuturor solicitanților și nu discriminează pe bază de rasă, culoare, sex, religie, origine națională sau etnică, handicap sau dizabilitate.

Conform site-ului oficial al Ambasadei Statelor Unite ale Americii, în Republica Moldova sunt oferite mai multe programe administrate direct sau prin intermediul ambasadei, care se referă la un public-țintă destul de divers, dar și care se referă la domenii diverse. Printre acestea, putem remarca programe de schimb, programe care vizează

predarea și învățarea limbii engleze, programe pentru profesioniștii din industria media, granturi disponibile pentru proiecte legate de promovarea democrației și reforma justiției, programe culturale și discuții publice, programul Alumi, precum și activitățile desfășurate în cadrul Centrului de Resurse Americane.

Ambasada Statelor Unite ale Americii este una dintre instituțiile implicate în manifestarea și dezvoltarea resurselor soft ale acestui stat. Totuși, pe lângă Ambasadă, în Republica Moldova, dar și în alte state, mai există și alte instituții care gestionează aceeași sferă de activitate. Una dintre aceste instituții este și Agenția Guvernului Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) care, în anul 1992, a lansat un proiect de asistență pentru a susține calea spre o democrație puternică, independentă și orientată spre economia de piață a Republicii Moldova, instituind programe de creare a rețelelor de siguranță socială și de ocrotire a sănătății, stimulând procesele democratice și asistând la restructurarea și privatizarea industriilor-cheie în vederea declanșării creșterii economice.

La etapa actuală, Republica Moldova beneficiază de reformele democratice, economice și sociale implementate începând cu declararea independenței și își continuă calea spre integrarea europeană, fiind avantajată de amplasarea geografică și conexiunile culturale. În pofida faptului că investițiile străine s-au majorat semnificativ, Republica Moldova trebuie să-și întărească atât baza legală cât și cea de reglementare, pentru a dezvolta o economie competitivă, orientată spre export, capabilă să creeze noi locuri de muncă.

Conform informației publicate pe site-ul oficial al USAID în Republica Moldova, în vederea construirii unui parteneriat de succes cu Republica Moldova, USAID acordă asistența necesară pentru a consolida guvernarea democratică și creșterea economică. Începând cu anul 1992, poporul american a

investit mai mult de 1 miliard de dolari prin intermediul programelor de asistență tehnică în rezolvarea problemelor ce țin de corupție, migrație, economie bazată pe remitențe, dependență și ineficiență energetică și infrastructură deteriorată. USAID colaborează strâns cu donatorii internaționali, precum și cu alte agenții ale Guvernului Statelor Unite ca, de exemplu, Millenium Challenge Corporation, pentru a ajuta Republica Moldova să implementeze reformele economice și democratice, care ar îmbunătăți nivelul de trai al populației. Prin urmare, Statele Unite ajută Republica Moldova să consolideze instituțiile democratice, să refacă economia, să îmbunătățească mediul de afaceri, să întărească statul de drept și să soluționeze conflictul din regiunea transnistreană. USAID asistă Republica Moldova să sporească eficacitatea și responsabilitatea din partea guvernului, să promoveze descentralizarea și să consolideze conexiunea dintre guvernele locale și cetățeni, pentru a angaja populația, într-o mai mare măsură, în procesul de guvernare. În vederea consolidării abilității Republicii Moldova de a concura la nivel local, USAID oferă asistență celor mai importante sectoare ale economiei pentru crearea oportunităților economice care generează venituri, noi locuri de muncă, precum și creșterea nivelului de trai. În acest sens, USAID colaborează cu sectoarele public și privat din Republica Moldova, pentru a obține o creștere economică pe scară largă, a reduce sărăcia și a consolida economia de piață. USAID colaborează și cu asociațiile industriale, pentru a majora eficiența industriilor-cheie și a spori competitivitatea sectorului privat și a piețelor regionale. Un alt domeniu pe care se axează activitatea USAID este cel al agriculturii de valoare înaltă, astfel abordând problema constrângerilor în lanțul de valori al fructelor și legumelor la nivel de piață, producere și politici. USAID instituționalizează, de asemenea, procesul de îmbunătățire și reformare continuă a mediului de afaceri implementând reforme semnificative în

sectoarele de importanță majoră pentru comunitatea de afaceri. Un alt program de anvergură oferit Republicii Moldova de către Guvernul Statelor Unite ale Americii prin intermediul Corporației Provocările Mileniului pentru perioada 2010-2015 este programul de asistență „Compact”. Programul a realizat investiții majore în dezvoltarea economiei Republicii Moldova, investiții realizate în cadrul a două proiecte: Tranziția la Agricultură Performantă și Reabilitarea Drumurilor. Programul „Compact” a fost cel mai mare program de asistență de care a beneficiat Republica Moldova, valoarea investițiilor acestuia fiind destul de considerabilă și aportul adus în dezvoltarea economiei Republicii Moldova este incontestabil. Cu toate că programul „Compact” a fost implementat doar până în 2015, rezultatele proiectelor dezvoltate vor rămâne timp îndelungat, iar cetățenii Republicii Moldova vor beneficia pe deplin de acestea.

Camera de Comerț Americană din Moldova (AmCham) este una dintre organizațiile nonguvernamentale, nonprofit din Republica Moldova care a fost înființată pe 4 septembrie 2006. În 2008 AmCham Moldova a fost acreditată de către Camera de Comerț din SUA și de către Consiliul European al Camerelor de Comerț Americane (ECACC). AmCham Moldova întrunește în rândurile sale circa 63 de membri, reprezentând un spectru divers al afacerilor, de la investitori străini mari, până la mici companii producătoare de bunuri și prestatoare de servicii, care operează pe teritoriul Republicii Moldova, precum și diverse companii moldovenești care urmăresc stabilirea relațiilor comerciale cu Statele Unite ale Americii.

Pe lângă AmCham, Peace Corps sau misiunea Corpul Păcii, este o altă instituție ce contribuie la apropierea cetățenilor americani de cei din Republica Moldova. În 1993, Guvernul Republicii Moldova a invitat Voluntarii Corpului Păcii să vină în Republica Moldova. Prima misiune a Corpului Păcii a avut menirea de a ajuta profesorii de lim-

bă engleză în procesul de predare. Scopul principal viza dezvoltarea abilităților de comunicare în limba engleză care i-ar ajuta pe cetățenii moldoveni să participe în comunitatea internațională și economia globală prin accesul la o multitudine de informații, resurse și piețe.

Nu sunt de neglijat nici rețelele sociale, precum Facebook sau Twitter, care au devenit instrumente eficiente de promovare a diplomației. Ambasada Statelor Unite în Republica Moldova are peste 35 de mii de „prietenii” pe Facebook, pe pagină fiind postate zilnic informații cu privire la activitățile ambasadei. De asemenea, pe Twitter, contul ambasadei este urmărit de peste 12 mii de persoane. Pe contul Youtube sunt încărcate spoturi video cu participarea oficialilor ambasadei, spoturi ce se referă la activitatea ambasadei sau cu ocazia sărbătorilor naționale ale Republicii Moldova. Prin intermediul acestor spoturi, ambasada manifestă solidaritate față de cetățenii Republicii Moldova și încearcă să se apropie tot mai mult de ei. Trebuie de remarcat faptul că utilizarea acestor platforme devin instrumente inerente ale diplomației, or acestea creează rapid conexiuni virtuale la nivel mondial.

Este lesne de menționat că politica externă a Statelor Unite, promovată de către Departamentul de Stat, instituit în 1790, este una cu istorie și resurse, Statele Unite fiind unul dintre cele mai puternice state la nivel mondial. Totuși utilizarea puterii soft în politica promovată de oficialii americani este relativ recentă și a cunoscut perioade cu intensitate de utilizare diferită. Prin dezvoltarea sporită a comunicării strategice, prin folosirea tehnologiilor inovatoare și a poștei electronice, a rețelelor sociale și a diferitelor site-uri de networking, Departamentul de Stat încearcă să diversifice tot mai mult capacitățile sale de soft power. În ultima perioadă, Guvernul Statelor Unite a început să organizeze și să pună în aplicare activități diplomatice și de dezvoltare, care au contribuit în mod semnificativ la revigorarea

puterii soft. Este important de menționat că Statele Unite au conștientizat necesitatea aplicării și diversificării puterii soft, dar nicio dată nu au renunțat la ideea de securitate națională, principala dilemă a oficialilor din Guvernul Statelor Unite fiind integrarea puterii soft, în politica de securitate națională. Printre dimensiunile puterii soft americane putem evidenția atractivitatea culturală și economică planetară, diplomația publică, valorile politice promovate în politica internă și cea externă și altele. Este important de menționat că anumite resurse soft pot funcționa într-un anumit context, iar în altul pot funcționa parțial sau chiar deloc.

În final, conchidem că, anume perceperea corectă și implementarea corespunzătoare a resurselor puterii soft în politica externă pot conduce la obținerea rezultatelor scontate. Este important de menționat că fiecare stat, în funcție de interesele pe care le are, dezvoltă și implementează strategii deja existente sau altele noi, astfel încât politica externă promovată să fie una acceptată și eficientă pe plan intern și extern.

Activitățile de asistență promovate prin intermediul obiectivelor politicii externe a Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova se axează pe trei piloni esențiali: asigurarea păcii și securității, consolidarea statului de drept și creșterea economică. În Republica Moldova sunt implementate mai multe programe, administrate direct sau prin intermediul ambasadei. Printre acestea putem remarca programe de schimb, programe care vizează predarea și învățarea limbii engleze, programe pentru profesioniștii din industria media, granturi disponibile pentru proiecte legate de promovarea democrației și reforma justiției, programe culturale și discuții publice, precum și activitățile desfășurate în cadrul Centrului de Resurse Americane. Ambasada Statelor Unite ale Americii este una dintre instituțiile implicate în manifestarea și dezvoltarea resurselor soft ale acestui stat.

Totuși, pe lângă ambasadă, în Republica Moldova, dar și în alte state, mai există și alte

instituții care gestionează aceeași sferă de activitate, precum: Agenția Guvernului Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională, Corpul Păcii și Camera de Comerț Americană. Toate programele de asistență economică sau cele care vizează promovarea democrației și a statului de drept, programele de schimb academic și culturale, activitățile susținute și implementate de Ambasada Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova și de alte instituții guvernamentale sau nonguvernamentale, reprezintă o dovadă a susținerii venite din partea acestui stat, solidaritatea și apropierea culturală manifestate reprezintă un model de atractivitate care are sau va avea rezultate eficiente.

În urma realizării acestui studiu, considerăm că sunt necesare: a) sistematizarea dimensiunilor și resurselor puterii soft implementate de către Departamentul de Stat

și alte instituții ale Statelor Unite ale Americii care ar fi apropiate pentru diplomația Republicii Moldova; b) în condițiile de dezvoltare a Republicii Moldova, dimensiunile puterii soft ar putea fi folosite în practica diplomatică a Republicii Moldova chiar dacă resursele folosite de Statele Unite sunt incomparabile cu potențialul actual al Republicii Moldova, revizuirea bugetului Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, alocarea și utilizarea corespunzătoare a resurselor nu doar financiare ar putea contribui la conturarea unei noi agende a diplomației Republicii Moldova care ar avea rezultate eficiente pe termen scurt și lung; c) cooperarea cu oficialii Statele Unite ale Americii în vederea asimilării celor mai bune practici de diplomație publică în contextul integrării europene a Republicii Moldova.

BIBLIOGRAFIE

1. McClory J., The New persuaders I, 2010 [On-line]: <<http://www.instituteforgovernment.org.uk/publications/new-persuaders>> (accesat la 9 martie 2016).
2. McClory J., The New Persuaders II, 2011 [On-line]: <<http://www.instituteforgovernment.org.uk/publications/new-persuaders-ii>> (accesat la 9 martie 2016).
3. McClory J., The New Persuaders III, 2013 [On-line]: <<http://www.instituteforgovernment.org.uk/publications/new-persuaders-iii>> (accesat la 9 martie 2016).
4. McClory J., The Global ranking of Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power, Londra: Comres, 2015 [On-line]: <http://www.comres.co.uk/wp-content/uploads/2015/07/Report_Final-published.pdf> (accesat la 4 mai 2016).
5. Morgenthau H., Politics among nations, 1948 [On-line]: <<http://saldanha.pbworks.com/f/Morgenthau.Politics+Among+Nations.pdf>> (accesat la 10 martie 2016).
6. Nye Jr., J. S., Soft Power, New York: Public Affairs, 2004.
7. Nye Jr., J. S., The Paradox of American Power, New York: Oxford University Press, 2002, p. 8-9.
8. Nye Jr., J. S., The Future of Power, New York: Public Affairs, 2011.
9. Nye Jr., J.S., Soft Power. The Means to Success in World's Politics, Public Affairs, New York, 2004.
10. Nye Jr. J. S., Get Smart. Combining Hard and Soft Power. În: Foreign Affairs, iulie-august 2009 [On-line]: <http://www.foreignaffairs.com/articles/65163/joseph-s-nye-jr/get-smart> (accesat la 10 martie 2016).
11. Wilson E. J., Hard Power, Soft Power, Smart Power. În: Annals of the American Academy of Political and Social Sciences, 2008, 616, pp. 110-124.

Prezentat: 17 iunie 2016.

E-mail: silvia_moldovan@mail.ru